

Naturbaserad integration genom friluftsliv och naturvägledning

En sammanställning av LONA-projekt med fokus på integration samt projekt som fått stöd av Svenskt Friluftsliv och Allmänna Arvsfonden.

SLU Centrum för
naturvägledning

Naturbaserad integration genom friluftsliv och naturvägledning

En sammanställning av LONA-projekt med fokus på integration samt projekt som fått stöd av Svenskt Friluftsliv och Allmänna Arvsfonden.

Utgivningsår: 2023

Utgivare: SLU Centrum för naturvägledning

Författare: Åse Ahlstrand

Bidrag till rapporten: Eva Sandberg (CNV) och Katrin Jones Hammarlund (CNV)

Innehållsförteckning

Inledning	3
Sammanfattning	4
LONA-projekt	5
Syfte	5
Projektens inriktning.....	6
Exempel på LONA-projekt.....	10
Svenskt Friluftsliv	26
Tema och syfte	26
Särskilda satsningar för nyanlända	27
Delaktighet och medskapande	28
Målgrupp och budget	28
Allmänna arvsfonden.....	29
Exempel på integrationsprojekt med inriktning natur.....	29
Bidrag för att informera om allemansrätten	30
Avslutande reflektioner	31
Ömsesidigt lärande	31
Social gemenskap.....	31
Metodutveckling.....	32
Omvärlden förändras.....	33
Erfarenheter.....	33
Slutsatser	34

Inledning

I rapporten presenteras en sammanställning av naturbaserade integrationsprojekt med fokus på friluftsliv och naturvägledning. Sammanställningen är en del av en större kartläggning av projekt som syftar till integration genom verksamhet där natur är en viktig del, antingen som plats för arbete eller fritid. Kartläggningen ingår i forskningsprojektet ”Migration och miljöförvaltning – vägar till hållbara landsbygder” som genomförs på avdelningen för landsbygdsutveckling på Sveriges lantbruksuniversitet i samarbete med SLU Centrum för naturvägledning (CNV).

Materialet består till övervägande del av projekt som genomförts mellan 2012 och 2022 med medel från den lokala naturvårdssatsningen (LONA, Naturvårdsverket). Underlaget är hämtat från LONA-registrets redovisningar, samt genom telefonintervjuer under hösten 2022. Här finns också projekt som fått bidrag från Svenskt Friluftsliv under samma period.

Underlaget är Svensk Friluftslivs årsredovisningar.

I sammanställningen ingår också projekt som fått stöd av Allmänna arvsfonden för naturbaserade integrationsprojekt och de uppgifterna kommer från Allmänna arvsfondens webbsida där projekten beskrivs kortfattat. Slutligen finns ett antal projekt som fått bidrag från Naturvårdsverket för att sprida information om allemansrätten, och information om dem finns på Naturvårdsverkets hemsida.

Rapporten inleds med en genomgång av LONA-projektens inriktning, syfte, målgrupp och budget. Därefter presenteras åtta exempel på LONA-projekt mer utförligt och här finns också kommentarer från intervjuer per telefon från hösten 2022.

Sedan följer en sammanställning av integrationsprojekt inom Svenskt Friluftsliv och en genomgång av projektens inriktning och syfte.

Därefter en kort redovisning av ett antal naturbaserade integrationsprojekt från Allmänna arvsfonden samt projekt som fått stöd för information om allemansrätten.

Alla projekt redovisas i tabellform i bilaga 1-4.

Sedan följer avslutande reflektioner där genomgående teman och rapportens slutsatser.

Sammanfattning

Genomgången visar att många av projektet har fokus på friluftaktiviteter i naturen eller att ställa iordning en plats i naturen tillsammans. Syftet är att skapa nya sociala sammanhang och lära sig mer om språk, natur och allemansrätt. Målgruppen är ofta barn och unga eller SFI-studenter. LONA-projekten kan vara mer eller mindre omfattande i tid och budget och de har stor geografisk spridning över landet. Svenskt friluftsliv och Allmänna arvsfonden ger bidrag till organisationer med mer omfattande, ofta fleråriga projekt.

Teman som återkommer i projekten är lärande, social gemenskap och metodutveckling. Det finns en förändring över tid där man gått från att ordna aktiviteter **för** ”invandrare” till att göra projekt tillsammans **med** ”nya svenskar”. Det betonas allt mer att deltagarnas egna erfarenheter, kunskaper och intresse ska tas tillvara. Allt fler projekt handlar också om att fortbilda SFI-lärare för att skapa långsiktighet och försöka få fler naturvägledare med utländsk bakgrund. Ett gemensamt syfte för många projekt är den sociala gemenskapen - att bli en del av ett sammanhang. Naturen blir en plats där man kan mötas på mer lika villkor. Många av projekten syftar också till metodutveckling inom en kommun eller organisation genom att prova nya arbetssätt och samarbeten för att nå nya målgrupper.

Under åren 2015-2018 kom många flyktingar till Sverige och då skapades också många projekt för att möta behovet av både fritidsaktiviteter, språkträning och jobbskapande projekt. Under Covid-19-pandemin förändrades läget helt. Det kom färre flyktingar och många aktiviteter ställdes in.

Samtidigt sökte sig många ovana besökare ut i naturen. När aktiviteterna återupptogs skapades projekt där personer med utländsk bakgrund ofta ingick i begreppet ”alla ovana naturbesökare”. De framgångsfaktorer som lyfts fram är förberedelse och förankring. Delaktighet och ett aktivt föreningsliv är en också bra grund. Det gäller att hitta bra nyckelpersoner och om projekt ska bli långsiktiga är det viktigt att utbilda nya ledare med utländsk bakgrund.

De hinder som man mött har varit svårighet att nå målgruppen och att kommunikationen mellan olika förvaltningar i kommunen har varit dålig.

Enligt redovisningarna i LONA-registret är de allra flesta nöjda med natur och friluftsliv som tema i olika integrationsprojekt. Allemansrätt och friluftsliv har varit ett uppskattat inslag i SFI-utbildningar, introduktionsklasser och som aktivitet på asylboenden. Även redovisningarna till Svenskt Friluftsliv visar positiva resultat. Samtidigt som många är positiva till projekten visar genomgången att det är svårt att etablera nya metoder och att flera av aktiviteterna upphör efter projektiden. Men även om projekten inte blir permanent verksamhet är de viktiga för att ta tillvara idéer och engagemang och tillgodose behov som den vanliga verksamheten i kommun eller annan organisation inte kan möta. Många pekar också på att projekt ger ringar på vattnet som inte går att utvärdera. Det skapas nya upplevelser och erfarenheter som tas tillvara i det fortsatta arbetet.

LONA-projekt

LONA, den lokala naturvårdsatsningen, administreras av Naturvårdsverket och är ett verktyg för att bevara och stärka naturen, samt att göra den mer tillgänglig. LONA möjliggör lokala projekt ute i landet som handlar om naturvård och friluftsliv. LONA ska även stärka tätorts-nära natur och förbättra folkhälsan. LONA-projekt drivs av olika aktörer, men det är kommunen som är ansvarig och söker bidrag hos länsstyrelsen. Naturvårdsverket har en databas med alla projekt, ansökningar och redovisningar och kartläggningen utgår från det materialet.

41 LONA-projekt med naturbaserad integration har granskats. Projekten har genomförts mellan år 2012 och 2021 (Bilaga 1).

Kommunen samarbetar med olika aktörer för att genomföra LONA-projekten.

Naturskyddsföreningen och Studieförbundet driver flera projekt, liksom andra studieförbund, scouterna, Svenska kyrkan, ett par museum och stiftelser. Ett flertal projekt drivs i samarbete med skolan, folkhögskolan, naturskolan och/eller SFI-utbildningen. Nästan alla projekt engagerar en eller flera lokala föreningar - en hembygdsförening, idrottsförening eller en förening med annat lokalt engagemang på platsen. I flera projekt betonas fördelen med att ha personer i projektledningen som har utländsk bakgrund och/eller talar flera språk. Många projekt syftar också till att utbilda ledare och pedagoger.

Syfte

Det övergripande syftet i alla projekt är att förbättra integrationsarbetet genom gemensamma naturupplevelser. Projekten har som syfte att sprida kunskap, intresse och engagemang för natur och miljö hos nyanlända. Man betonar också vikten av att uppmärksamma och höja kunskapen om allemansrätten för nya svenskar och att inspirera till friluftsliv och att skapa trygghet och hemkänsla i naturen. Projekten betonar ofta skillnaden i natursyn och förhållande till friluftsliv.

Många förknippar naturen med rädsla för giftiga djur, minor som dödar oskyldiga, och rädsla för överfall. Vi vill att barnen ska få etablera en positiv relation till naturen som är något att värna om. I naturen ska alla kunna känna sig trygga och både finna ro och rekreation liksom stimulerande och roliga aktiviteter. Projektet omfattar utbildning om allemansrätten i praktiken och lärande om natur och miljö.

Syftet är också att skapa fler mötesplatser och öka engagemanget i olika föreningar. Flera projekt har metodutveckling och etableringen av nya arbetssätt i kommunen som syfte.

Projektens inriktning

De flesta integrationsprojekt som fått LONA-bidrag bygger på aktiviteter i naturen som ordnas för nyanlända eller svenska med utländsk bakgrund. Det finns också ett antal projekt som syftar till att utbilda eller fortbilda personer inom naturvägledning och utomhuspedagogik. Ett par projekt handlar om information på flera språk för att tillgängliggöra platser eller vandringsleder. Det finns även projekt där naturvårdsinsatser genomförs tillsammans med nyanlända för att skapa mötesplatser eller jobbtillfällen.

Aktiviteter i natur

Nästan alla integrationsprojekt som fått LONA-bidrag innehåller friluftaktiviteter. Det poängteras att många som kommer till Sverige är ovana vid friluftsliv, allemansrätt eller att använda naturen som plats för vila, samvaro och rekreation. För att introducera det erbjuds olika aktiviteter där nyanlända får möjlighet att prova på och lära genom att erfara och delta. Ofta erbjuds olika prova-på-aktiviteter som fiske, bär- och svampplockning, skidåkning, vandring, camping, matlagning utomhus, i kombination med kunskap om allemansrätt och besök på friluftsmuseer. Friluftaktiviteter är också ofta en del av andra projekt vars huvudsyfte kan vara utbildning eller naturvård. Aktiviteterna är ofta uppskattade och förhoppningen i projekten är att de som deltar kan sprida sina kunskaper och erfarenheter till andra.

Projekt för att personer som är ovana vid natur och friluftsliv ska erbjudas möjlighet att komma ut i naturen och få ökad kunskap och erfarenhet. Aktiviteter med integrationsledare öppnar möjligheter för grupper med utländskt ursprung att komma ut i naturen och känna sig trygga i den.

Friluftslivet år, Motala

Vårt syfte är att ge nykomna familjer och familjer som är etablerade i Sverige möjlighet att mötas på ett lättsamt sätt och få prova på olika typer av friluftsliv i närnatur.

Time Out, Uppsala

Att bekanta sig med närområdet genom naturnära upplevelser skapar välmående och meningsfullhet i vardagen och skapar förutsättningar för bättre integration i samhället.

Naturinformation för invandrare och nyanlända medborgare, Vindeln

Det finns många projekt under namnet *Naturlig integration*. Det första genomfördes i Sundsvall och andra kommuner har tagit efter. Modellen bygger till stor del på att erbjuda prova-på-aktiviteter i naturen. Åre har drivit *Naturlig integration* under snart 10 år.

Utmaningen i projekten handlar om hur man kan etablera verksamheten och göra deltagarna mer delaktiga. Under perioden 2012-2021 förändras projekten från att ordna aktiviteter för

andra till att mer göra tillsammans. Det handlar om delaktighet - att aktivera civilsamhället genom att involvera studieförbund och föreningar och att utbilda ledare som kan skapa en långsiktighet, istället för att bara arrangera aktiviteter för en viss grupp under en begränsad tid.

Utbildning

Flera kommuner har drivit LONA-projekt som syftar till att utbilda pedagoger och naturvägledare för att de ska kunna fortsätta använda naturupplevelser som en del i integrationsarbetet och därmed få en långsiktighet och etablera nya arbetssätt i kommunen.

Örebro var tidigt ute med att hitta naturintresserade personer med utländsk bakgrund som ville utbilda sig till naturvägledare. Arbetet påbörjades i projekt med Naturskyddsföreningen och har utvecklats i två LONA-projekt. 44 personer som tillsammans talar 14 olika språk har utbildats.

Umeå och flera andra kommuner har riktat sig till SFI-lärare i projektet "Våga vara ute" för att etablera friluftsliv, allemansrätt och natur som en del av undervisningen. De har också ordnat metodfestivaler för att etablera nya arbetssätt. Även Norrköping har arbetat med att öka delaktigheten och hitta naturambassadörer med utländsk bakgrund och som kan flera språk. Naturskyddsföreningens verksamhet Schysst har fått LONA-bidrag för projekt i Staffanstorp och i deras projektmodell ingår att deltagarna också får möjlighet att fortsätta i föreningen och bli ambassadörer i nya projekt. I flera projekt påpekas fördelen med att ha ledare med språkkunskaper och förståelse för de som är ovana vid att vara ute i naturen. I Södertälje och Mora har syftet varit att utbilda pedagoger, men det har varit svårt att nå målgruppen.

I många projekt med prova-på-aktiviteter för barn och unga, eller SFI-elever, betonas att det samtidigt blir en fortbildning för lärarna som deltar.

Iordningställa en plats eller vandringsled

Ett antal projekt bygger på iordningställande av en plats i naturen eller en vandringsled som ska underlätta friluftsliv och utomhuspedagogik. Flera av de projekten innehåller också aktiviteter och utbildning. Det gemensamma arbetet och förberedelserna blir ett sätt att skapa delaktighet och erbjuda alla att bidra med sina erfarenheter. I Arjeplog rensades ett naturområde för att sedan användas för utomhuspedagogik - flora och fauna på svenska, somaliska och persiska. Tanken var att skapa ett engagemang genom att skapa platsen tillsammans.

I Sotenäs inventerades behov och önskemål i målgruppen inför arbetet med att ta fram nya vandringsleder och pedagogisk information längst vägen på flera språk.

Två projekt handlar om att ta fram information om naturområden eller vandringsleder på olika språk, i Eskilstuna och Bräcke. I Bräcke ingick även guidning och utbildning i samarbete med Jämtlands gymnasium och SFI.

Jobbskapande projekt

Ett par projekt har ett uttalat jobbskapande syfte genom att inspirera till arbete i jord- eller skogsbruk. Det gäller lantbruk i Jönköping och skogsbruk i Dorotea. Men också naturvårdsinsatser i Ockelbo kommun.

Projekt Naturlyftet är ett projekt för att skapa en meningsfull sysselsättning för långtidsarbetslösa och nyanlända samtidigt som det utförs naturvårdsåtgärder i Ockelbo kommun.

Naturlyftet - Ockelbo

Många projekt bidrar till indirekt till jobb. I Åre får deltagarna genom att prova på många fritidsaktiviteter erfarenheter som är värdefulla om man ska få jobb i turistbranschen. Alla projekt syftar till bättre språkkunskaper, ökad kunskap om natur samt ökat deltagande i föreningslivet och förbättrar därmed möjligheterna till jobb.

Geografi

Projekten fördelar sig enligt kartan med stor spridning över landet. I LONA:s databas registreras projekten som landsbygdskommun, storstadskommun eller blandade kommuner. Ansökningarna från landsbygdskommuner och blandade kommuner dominerar. Stockholm och Göteborg har inte sökt LONA-bidrag för integrationsprojekt. Malmö har en ansökan.

Storstadskommun: 5

Landsbygdskommun: 18

Blandade kommuner: 18

Flera kommuner har återkommit under perioden med uppföljande projekt. Ofta har det första projektet gett erfarenheter som man vill utveckla i nästa. Södertälje, Vindeln, Örebro, Jönköping och Norrköping har fått LONA-bidrag för integrationsprojekt två gånger.

År 2012 genomfördes *Naturlig integration* i Sundsvall som blev uppmärksammat och fick flera uppföljare i olika kommuner, bland annat Åre kommun. Åre har fortsatt arbeta med metoden genom flera projekt och fått LONA-bidrag 6 gånger. De har vänt sig till nya målgrupper, provat nya aktiviteter och samarbetare med fler aktörer under de år som projekten pågått.

Målgrupp

Målgruppen är i första hand barn och unga - ensamkommande och/eller elever i språkintruktionsklasser i skolan. Andra vanliga målgrupper är boende på asylboende och deltagare i SFI-utbildning. Vissa projekt vänder sig till boende i ett utsatt bostadsområde. Flera av projekten under senare år vänder sig till alla ovana naturbesökare och ett par projekt inkluderar långtidsarbetslösa och personer med utländsk bakgrund. Projekten går från att rikta sig enbart till nyanlända eller nya svenskar till en bredare målgrupp där ”alla” är välkomna.

Budget

Den totala budgeten för projekten varierar från 50 000 kr till 3,5 miljoner kr. Stödet från Naturvårdsverket täcker halva kostnaden. 11 projekt har fått mindre än 100 000 kr i stöd. 28 projekt har fått mellan 100 000 och 400 000 kr. Projekten varierar också i omfattning i antal aktiviteter och deltagare. Utbildningsinsatser är mer kostsamma liksom att göra markanläggningar. Ofta krävs en större satsning för att åstadkomma en varaktig förändring, men resultatet beror också på andra faktorer än budgetens storlek. Vissa projekt lyfts fram som goda exempel, bland annat Naturlig integration i Sundsvall.

Exempel på LONA-projekt

Här följer en presentation av åtta LONA-projekt som vi valt att följa upp.

Natur för alla, Dorotea

Med hjälp av naturen och upplevelsebaserat lärande kan nyanlända människor som studerar SFI, utveckla språket samt finna ett intresse för naturen och friluftslivet. Vi vill visa på de möjligheter som finns med utomhuspedagogik och upplevelsebaserat lärande istället för enbart den traditionella språkundervisningen. Vår förhoppning har också varit att deltagarna skall få en större känsla för orten och dess fritidsutbud samtidigt som de får se vilka möjligheter det finns till utbildning och jobb inom den gröna näringen.

Projekt "Natur för alla" började i mars 2015. Första året skapades en skolskog tillsammans med deltagarna - en plats för utomhuspedagogik med eldstad, sittplatser, vedskydd och ett läger med tak. Planering och utförande gjordes tillsammans med eleverna på SFI. Bakgrunden till projektet var behovet av en mer stimulerande SFI-undervisning under en period när många nyanlända kom till kommunen, samt en önskan om att så många som möjligt skulle välja att stanna på orten. Många upplevde skogen som farlig eller obehaglig och

kommunen ville engagera deltagarna i skogsrelaterade aktiviteter där de fick se skogens möjligheter för jobb, vila och fritid. Genom utomhuspedagogik och studiebesök under årets alla årstider fick deltagarna lära känna naturen och utforska utbildning och jobbmöjligheter i skogen.

Projektet pågick från 2015 till 2018 och målgruppen var SFI-deltagare. Målet var att personer med en annan etnisk bakgrund än svensk skulle få kunskap om skogen, ett allmänt ökat naturintresse, kontakter med Doroteas föreningsliv och samt en vilja att stanna i kommunen och/eller utbilda sig inom skogsnäringen. Man ville också öka samarbetet mellan SFI, lokala föreningar och naturbruksskolan, samt öka lärarnas kunskaper om och intresse för utomhuspedagogik.

Projektet har byggt på fyra huvudaktiviteter. Det första var att bygga en skolskog tillsammans med deltagarna och det andra att bedriva utomhuspedagogik på platsen. Detta kompletterades med friluftaktiviteter med lokala föreningar och studiebesök på Burträsk naturbruksskola, skogsmuseum samt hos lokala entreprenörer inom naturturism. Många av aktiviteterna har haft fokus på skogen och eleverna har fått såga och hugga ved, barka stammar, byggt hagar och spånga stigar. De har studerat fåglar och bygg fågelholkar samt lärt sig vilka bär man kan plocka och några har också plockat för att sälja. Eleverna har även deltagit i sommar- och vinterfiske. Lokala entreprenörer bjöd på kälkåkning och fika och grupperna har haft temadag om allemansrätten med årskurs 5 i skolan.

Studiebesök var också en viktig del av projektet för att visa vilka möjligheter till utbildning och jobb det finns inom den gröna sektorn.

”Oftast när vi anländer till skolskogen får eleverna göra upp en lägereld för att vi skall värma oss, koka te/kaffe eller bara för trevnads skull. En bra erfarenhet att ha med sig.”

Redovisningen presenterar många positiva effekter på lärande och hälsa. Undervisningen blir meningsfull och motiverande. Kommunikation och interaktion fungerar bättre. Stress och konflikter minskar och välbefinnande och koncentrationsförmåga ökar. Det fanns också praktiska råd som att arbeta i grupper om 10-12 elever, alltid var två lärare och vara tydlig med information inför utevistelse eller besök.

Projektet har genomförts tillsammans med föreningar, skolor och entreprenörer. Projektet har uppmärksamats i media och presenterats för politiker och för andra kommuner bland annat på metodfestival i Vännäs. Presentationsfilm som använts vid information om projektet: <https://www.youtube.com/watch?v=N7hLzA4XW1A>

Uppföljning per telefon 2022

Behovet var stort av att prova nya metoder eftersom det kom så många flyktingar under perioden. Man ville prova ett upplevelsebaserad lärande på SFI och ge deltagarna inblick i arbete och fritid i Dorotea. Projektet var uppskattat och många ville vara med. I naturen blev alla mer jämlika, deltagarna fick möjlighet att visa olika förmågor. Någon som inte kunde läsa

och skriva kanske var van att använda yxa. Projektet var positivt för hälsa och närvaro, och troligtvis även för inläringen. Många av de som kom hade negativa erfarenheter av vild natur på grund av krig eller miljöer med farliga djur, och det var positivt för dem att uppleva att naturen här är (relativt) ofarlig.

Skolskogen finns kvar, men används inte så mycket. Det kommer inte så många flyktingar till Dorotea och grupperna på SFI är inte så stora som de var 2015-2017. Projektet möjliggjorde studiebesök och prova-på-aktiviteter som inte ingår i verksamheten idag. De flesta som placerades i Dorotea flyttade senare till andra platser, men ett par deltagare blev kvar. Någon av dem blev mycket intresserad av fiske.

Utomhuspedagogik och aktiviteter för att lära känna friluftsliv och natur skulle kunna ingå även i den vanliga skolans undervisning. Skolskogen finns på kommunens mark och de har lovat att se till den.

Naturlyftet Ockelbo, Sandviken

Projekt Naturlyftet är ett projekt för att skapa en meningsfull sysselsättning för långtidsarbetslösa och nyanlända samtidigt som det främjar att utföras naturvårdsåtgärder i Ockelbo kommun. Genom projektet ges det lokala föreningslivet möjlighet att utföra åtgärder som gynnar naturvård och friluftsliv och som annars inte kan utföras i brist på resurser.

Syftet har varit att rusta upp kommunens natur- & friluftsområden samt att skapa en meningsfull vardaglig sysselsättning till nyanlända och långtidsarbetslösa. Tanken var att förstärka de ideella föreningarnas insatser för att underhålla platser i naturen, vandringsleder och till exempel vindskydd.

Förhoppningen var också ökad integration och ett större intresse för natur och föreningsliv bland nyanlända. Projektet var en del av visionen om ”det gröna Ockelbo” vilket innebär att kommunen prioriterar det ”gröna, naturliga och växandet”, och var ett samarbete mellan förvaltningar i kommunen och lokala föreningar. Deltagarna arbetade med slyröjning, förbättring av stigar, upprustning av rastplatser, tillverkning av fågelholkar och skyltar, vassröjning, rensning av invasiva arter.

De dokumenterade erfarenheterna av projektet pekar på att det mesta har tagit mer tid än beräknat. Det har förekommit vissa svårigheter i samverkan mellan förvaltningarna inom kommunen.

Lärdomen igen är att det är otroligt viktigt med kommunikation mellan förvaltningarna. Vidare konstateras att projektet har förbättrat naturvårdsarbetet samt gett inspiration till fortsatt intresse för naturvård och friluftsliv i kommunen. Projektets långsiktiga mål är att verksamheten ingår i kommunens ordinarie verksamhet och inspirera andra kommuner i Gästrikland.

Uppföljning per telefon 2022

Idag konstateras att det är krävande med projekt, det tar mycket resurser i form av personer, pengar och tid. I det här projektet behövdes både projektledning och handledning. Många naturvårdsinsatser genomfördes, deltagarna fick grundläggande utbildning - som att hantera motorsåg, men det finns ingen uppföljning av deras situation idag. En erfarenhet var att kommunikation mellan förvaltningar behöver förbättras.

Projektet bidrog till att kommunen arbetar på ett nytt sätt med yttre underhåll. De lägger inte längre ut arbetet på entreprenad, vilket gör det lättare att göra insatser med arbetssökande eller nyanlända. De arbetar också mer aktivt med naturvårdande insatser som att värna ängsmarker och bekämpa invasiva arter.

Det var ett lyckat projekt, men det allmänna läget med mindre resurser samt mindre antal nyanlända arbetslösa gör att det inte blir en fortsättning nu.

Naturlig integration x 5, Åre

Åre kommun har drivit naturbaserade integrationsprojekt med stöd av LONA sedan 2014. Projekten har utvecklats och förändrats när man fått nya erfarenheter. Det har varit fokus på olika aktiviteter och olika svårighetsnivåer. Utöver att deltagarna från SFI lärt sig mer om natur, allemansrätt, friluftsliv och val av utrustning har de även fått en inblick i den turistnäring som är så viktig för kommunen och som många av dem kommer att arbeta inom.

Projektet startade 2014 och har byggt på prova-på-aktiviteter i naturen för nyanlända svenskar. Första året var fokus allemansrätt och fiske, andra året ordnades olika kortare turer i fjällen vintertid och som uppföljning arrangerade man följande år längre, mer avancerade turer med matlagning och övernattning ute i fjällen. Med åren har innehållet förändrats med nya erfarenheter. Rätt kläder och utrustning för fjällturerna har varit ett tema och Åre har samarbetat med många olika företag inom naturturism. Projektet har genomförts i samarbete med Campus Åre där eleverna fått vara med i planering och genomförande av olika aktiviteter. I uppföljande projekt har det varit mer fokus på arbetsskapande och deltagarna har haft någon form av arbetsstöd inom kommunen, och i det sista projektet tas den samiska kulturen upp som ett tema.

Tillsammans skapar vi en hållbar framtid för alla i en storslagen fjällmiljö. Så lyder kommunens vision och inflyttarservice arbete är en del av detta. LONA projekten genom åren har blivit en bra inspiration för många i vår kommun för att våga ta sig ut i vår underbara fjällmiljö.

Alla aktiviteter vi gör tillsammans med olika aktörer inom friluftsområdet har berikat våra deltagare som nästan uteslutande är Tredje Lands Medborgare (TLM). Vi ser många synergier i projekten men det som är den största positiva effekten är att deltagare kommer i kontakt med naturen och förstår naturens och friluftslivets betydelse för boende och besökare i Åre kommun. Att tidigt få en förståelse för sammanhanget skapar inkludering och värdskap som kommer dem till nytta den dag det är dags att söka jobb i kommunen.

I den sista etappen av projekt kommer erfarenheter och material sammanställas för att kunna inspirera andras arbete och visa på fördelarna med att driva natur- och friluftspjekt för nyanlända. Det blir en sammanfattning i text och bild av 10 års LONA-projekt med naturbaserad integration som tema.

Uppföljning per telefon november 2022

Åre kommun har drivit naturbaserade integrationsprojekt med stöd av LONA sedan 2014. Projektet har utvecklats och förändrats när man fått nya erfarenheter. Det har varit fokus på olika aktiviteter och olika svårighetsnivåer. Utöver att deltagarna från SFI lärt sig mer om natur, allemansrätt, friluftsliv och val utrustning har de även fått en inblick i den turistnäring som är så viktig för kommunen och som många av dem kommer att arbeta inom. Flera deltagare har senare arbetat tex som stugvärdar för STF. Projektet har också samarbetat med naturturismutbildningen vid Campus Åre och företag i branschen har hjälpt till med utrustning.

När utomhusaktiviteter är en del av integrationsarbetet får deltagarna fler möjligheter att visa olika sidor av sig själva och i Åre har det varit en hjälp i arbetet med att hitta praktik eller jobb till nyanlända. Av de som kommer till Åre stannar över 80 % kvar efter de första två åren. Projektet behöver övergå till att bli en del av kommunens verksamhet och det pågår ett arbete för att etablera modellen

Naturen en väg till integration, Linköping

Kunskap om allemansrätten samt kunskap om och upplevelser av den lokala naturen förmedlas till nya svenskar i ett bildningspaket bestående av både inneträffar och naturutflykter.

Projektet bygger på ett behov att nå ut till nya svenskar och viljan att skapa nya kontakter och ett intresse för naturen. Fokus är stadsdelarna Berga och Skäggetorp vilka båda har hög andel boende med utomeuropeisk bakgrund och problem med utanförskap. Projektet genomfördes tillsammans med Jobb- och kunskapstorget som har orienteringskurser med kunskap om det svenska samhället, konversationsgrupper och annat stöd för de som står långt från arbetsmarknaden. Man samarbetar mycket med både Arbetsförmedlingen (AF) och SFI-undervisningen.

Den andra delen av projektet genomförs med stadsdelsutvecklarna i Berga och Skäggetorp som ansvarar bland annat för ett nätverk som träffas regelbundet, bestående av företrädare för 5-7 invandrarföreningar i respektive stadsdel.

Projektet var ett pilotprojekt för att få mer erfarenhet och kunskap och genomfördes i samverkan med Norrköpings projekt Alla i naturen (läs mer nedan).

Under 2016 ordnade Naturcentrum sommarskola för nyanlända flyktingar. PRO International höll i naturvandringar med äldre nya svenskar boende i Berga. 33 vandringar med 3-7 deltagare vardera, blandat mellan nya och återkommande deltagare. Naturcentrum har också bjudit in 250 nyckelpersoner som fått information om allemansrätten. Deltagarna kom från Irak, Somalia, Syrien, Iran, Afghanistan, Kurdistan och Burundi. Träffen innehöll en lektion inomhus, fikapaus med diskussioner och promenad i naturen med information om naturen och allemansrätten.

Uppföljning visade att många uppskattade språkträning i naturen och ville fortsätta med det. Alla bjöds in till Skördefesten vid Naturcentrum i september och många kom.

PRO International i Berga har fortsatt sina promenader i naturen på tisdagsförmiddagar under året.

Under 2018 höll Naturcentrum en utbildning i ambassadörskap. Syftet var att utbilda 5-8 naturambassadörer i bland annat allemansrätten samt att göra dessa personer bekanta med naturen runt Linköping, dess fauna och flora. Tanken är att man sedan ska kunna genomföra guidningar åt kommunen, i ett första steg ihop med en naturkunnig mentor, men successivt mer självgående.

Uppföljning per telefon november 2022

Det var ett pilotprojekt för att nå nya svenskar som sällan deltar i naturpedagogiska program eller friluftaktiviteter. Projektet byggde på att stadsdelsutvecklare tog ansvar för att förmedla projektet till invandrarföreningar och för att förankra projektet med deltagare. De var tänkta att fungera som dörröppnare, men flera av dem fick andra uppgifter och kontakten med de tänkta deltagarna var svår att upprätthålla. Det blev få deltagare och färre träffar och guidningar än det var tänkt. Pilotprojektet gav ändå en hel del lärdomar inför kommande satsningar. Förankring och delaktighet är viktiga grundförutsättningar för att nå nya grupper och det är också viktigt att anpassa programmet utifrån deltagarnas intresse, behov och förutsättningar.

Alla i naturen 1 och 2, Norrköping

Syftet med projektet *Alla i naturen* var att nå människor som inte brukar komma ut i naturen och att tillsammans uppleva natur och friluftsliv. Målgruppen var boende i området Klockaretorpet och Hageby/Navestad, med särskilt fokus på ungdomar, SFI-elever och ensamkommande flyktingbarn. Projektet genomfördes i samarbete med föreningar och organisationer och syftet var också att få fler intressera sig för, och engagera sig i, föreningslivet. Uppföljningsprojektet *Alla i naturen 2* hade fokus på kvinnor med utländsk bakgrund. 1236 personer har deltagit i olika aktiviteter i projektet vid mer än 65 tillfällen.

Projektet inleddes med en analys av behov, inventering och förankring. Man ville ordna aktiviteter tillsammans och skapa nya mötesplatser. Projektet har byggt på samarbete med områdessamordnare i respektive område samt många föreningar. Man har arbetat med studiecirkelar och deltagarna har varit med och format upplägg och innehåll. Fokus har varit att visa naturen på ett enkelt sätt, informera om allemansrätten och anordna prova-på-aktiviteter med olika teman/inriktning. Det gjordes intervjuer och enkäter i området för att identifiera behov och intresse. Man kom fram till att man ville erbjuda aktiviteter där det saknas kommunfinansierade verksamhet och öka jämställdheten i utbudet, tillföra fritidsgårdarna nya aktiviteter och kompetensutveckla fritidsledare, skapa mötesplatser för föreningar och ungdomar, ordna prova-på-aktiviteter. Projektets syfte var också att utveckla nya arbetssätt i kommunen.

Vid våra samtal med ungdomarna på fritidsgårdarna framkommer tyvärr ett motstånd till att vistas i naturen spontant vilket gör vikten av projekt med denna inriktning mycket viktiga.

Fritidsledarna behöver inspiration och kunskap om naturens möjligheter för att vara med och inspirera till uteaktiviteter ordinarie verksamhet. Denna del har inte prioriterats i detta projekt men är en lärdom in i framtida projekt.

Det fanns ett intresse för Naturparkour och projektet har arbetat i samarbete med Friluftsrådet med att initiera Naturparkour som utförs i naturen. Det planerades för ledarutbildning, men den ställdes in på grund av för få deltagare. En asylsökande boende i Hageby utbildade sig i Stockholm genom projektet. Han var beredd att genomföra verksamhet i Hageby, men fick inte stanna i Sverige.

I slutrapporten diskuteras flera erfarenheter av projektet. Aktiviteterna var uppskattade, men det fanns förbättringsområden. Samordnare, som var viktiga i projektet, var tvungna att prioritera andra arbetsuppgifter under tiden. Dessutom brann en fritidsgård ner.

Det konstateras också att aktiviteterna har genomförts och varit positiva, men inte permanentats. Att ha föräldramöten med naturpedagog har varit bra och utflykter med grupper från fritidshem har också varit uppskattat.

En annan reflektion i redovisningen är att man kunde fokuserat mer på närmiljön istället för att göra längre utflykter. Det är lättare att få deltagare att komma och de får en möjlighet att upptäcka och känna sin närmiljö. Det har varit svårt att nå fram till vissa grupper, men de som deltagit har varit mycket positiva.

Vi har fått uppleva en fantastisk glädje från personer med utländsk bakgrund som kommit ut i vår natur genom projektet. Dessa personer har, beroende på årstid, fått uppleva att elda, pimpla, laga mat, cykla, orientera, gå tipspromenad, spela boule, fiska, håva, titta i mikroskop på insekter, fågelskåda, vandra, lära sig om våra växter och vad som går att äta, plocka bär och svamp mm. Mycket av detta har givetvis varit helt nytt för många. Vi har lagt stort fokus på information om allemansrätten och dess innebörd för vår möjlighet att vistas i naturen.

Vissa aktiviteter fick sällas in på grund av Covid-19-pandemin. I projektet ingick att utbilda naturambassadörer som skulle uppmuntra fler att komma ut i naturen. Intresset var inte så stort för det, men de tre som deltog var väldigt engagerade och deltog i uppföljningsprojektet - Alla i naturen 2.

Uppföljning per telefon november 2022

Nya medarbetare har börjat som inte satt sig in i projektet. Erfarenheterna ska tas tillvara och frågan är hur man går från lyckat projekt till etablering av ny modell i ordinarie verksamhet?

Naturlig integration, Sundsvall

Naturlig integration var ett projekt i två delar. Dels ville kommunen bygga upp en gemensam plattform och ett arbetssätt för att jobba långsiktigt med att få natur och friluftsliv att bli en naturlig del i nya svenskars introduktion till det svenska samhället. Den andra delen av projektet var utåtriktade aktiviteter med träffar i anslutning till bostadsområden med nya svenskar. Där informeras om svensk natur och allemansrätt och det erbjöds att prova på olika friluftsaktiviteter. Det ordnades också en storträff vid Sidsjön där alla deltagare i projektet bjöds in tillsammans med elever och lärare på SFI.

Reflektioner från slutredovisningen:

Under projektets gång har vi märkt att det finns ett behov för den här typen av aktiviteter, gärna i grupp och med en ledare. Vi har även sett att projektet lett till ytterligare vinster utöver projektets syfte. Projektet har bland annat bidragit till att deltagarna har fått: Större delaktighet och förståelse för det svenska samhället, lärt sig svenska språket i nya miljöer, fått förbättrad hälsa genom spontan rörelse och aktivitet samt fått uppleva naturens läkande kraft.

I projektet med att bygga upp en gemensam plattform för att arbeta långsiktigt med natur och friluftsliv som en naturlig del av introduktionen till det svenska samhället genomfördes

samordningsträffar med olika aktörer. Intresset för dessa frågor var stort, men det var svårt att hitta ett gemensamt sätt att arbeta på då många aktörer varit inblandade. Man valde därför att börja med att hitta en gemensam plattform inom den kommunala verksamheten.

Projektet har drivits av miljökontoret i samarbete med förvaltningen för arbetsmarknad, vuxenutbildning och integration (FAVI) och kultur- och fritidsförvaltningen genom naturskolan Kom Ut. Projektet har även samverkat med en rad olika föreningar och organisationer, bland annat Friluftsförbundet, Cykelförbundet, Scouterna och Svenska kyrkan. Sundsvalls kommun kommer att fortsätta att driva dessa frågor i ett samarbetsprojekt mellan i första hand de tre förvaltningarna FAVI (förvaltningen för arbetsmarknad, vuxenutbildning och integration), KoF (kultur- och fritidsförvaltningen) och MK (miljökontoret).

Uppföljning per telefon november 2022

Projektet hade sin bakgrund i ett annat projekt "Välkommen ut" där en av projektledarna arbetade tillsammans med en kollega från Iran och de skapade pedagogisk material och kontaktade alla SFI-klasser i kommunen. De samarbetade också med friluftsföreningar, Friluftsmuseet och Natur- och fritidsrådet. Klasserna fick prova på friluftsföraktiviteter i närområdet.

Framgångsfaktorerna var just samarbetet och arbetsledningen med två personer med olika kompetens och bakgrund. Naturlig integration blev ett uppföljningsprojekt med tre projektledare - en biolog, en pedagog och en integrationssamordnare.

Det var ett lyckat projekt med goda erfarenheter. Sundsvall är en kommun som prioriterar natur och friluftsliv och det var självklart att försöka använda det även i integrationsarbetet. Idag har integration inte samma prioritet även om materialet från projekt finns kvar att arbeta med för de SFI-klasser som vill. För att få långsiktighet i arbetet skulle det vara bra om SFI-lärarna fick fortbildning.

Umeå, Våga vara ute

"Våga vara ute" är en utbildning i friluftsfärdighet för pedagoger inom Svenska för invandrare (SFI) och grundskolan. Genom utbildningen får deltagarna grundkunskaper och erfarenheter för att sedan lättare kunna arbeta med utomhuspedagogik i utbildningen.

Projektet utgår från att många idag är ovana vid att vistas ute i naturen, både människor från andra länder men också många svenskar. Det finns behov av mer kunskap och färdighet bland pedagoger inom SFI-utbildningen, och i grundskolan, för att skapa en bra grund för en positiv relation till natur och friluftsliv.

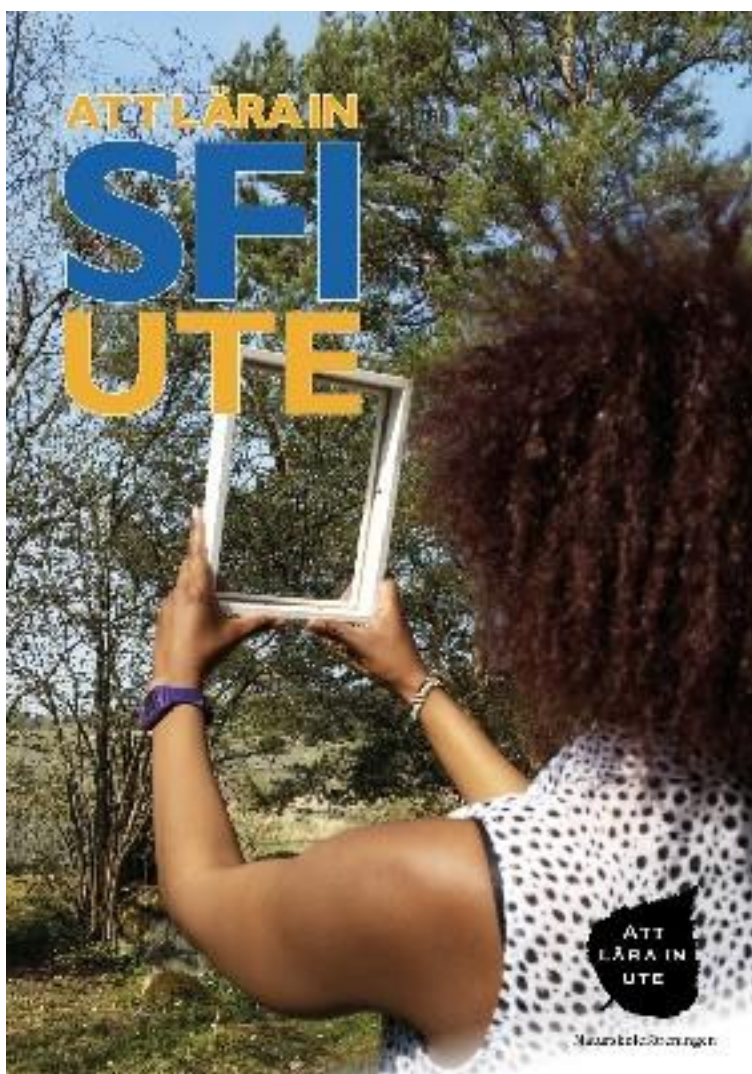
"Våga vara ute" erbjöd fortbildning för att lärare skulle våga gå ut med sina elevgrupper.

Projektet genomfördes i Umeå, Vännäs, Bjurholm, Vindeln,

Nordmaling och Robertsfors kommuner. Utöver fortbildning ingick friluftspraktik med de egna elevgrupperna. Det genomfördes även tre metodfestivaler med erfarenhetsspridning och fördjupning i frågor om natursyn och naturvård.

Syftet med projektet är att genom kompetensutveckling för pedagoger inom SFI och grundskolan skapa bättre förutsättningar för friluftsfärdighet. Syftet är också att nämnda pedagoger får en större säkerhet i att ta med elevgrupper ut i naturen med friluftslivet som metod.

Målgruppen är dels barn i skolan som ska kunna erbjudas en positiv relation till naturen genom mer utomhuspedagogik. Den andra målgruppen är barn och vuxna som kommer till Sverige från andra länder för att bygga upp en trygg tillvaro här. "Många av dem har en annan erfarenhet av naturen än vad vi själva har och för en del är det både ovant och osäkert att

besöka natur- och kulturlandskapet. SFI-pedagoger möter ofta en stor osäkerhet då man skall arbeta med utomhuspedagogik.”

Enligt projektet upplever många pedagoger en egen osäkerhet i att arbeta i naturmiljö, dels på grund av egen ovana vid friluftsliv och dels för att man är osäker på att leda grupper och skolklasser i naturmiljö.

Naturskolan i Umeå har genomfört projektet med kompetensutveckling i friluftsfärdighet för pedagoger inom SFI och grundskolan. Projektet har bestått av 5 seminarier, 75 kompetensutvecklingsdagar med friluftspraktik samt 3 metodfestivaler. Inledningsvis erbjöds alla deltagare att medverka vid en introduktionsdag i Umeå då projektets innehåll presenterades och man tog reda på vilka särskilda önskemål som deltagarna hade för att kunna anpassa innehållet.

”Metodfestivaler” med föreläsningar och workshops har genomförts för att sprida och fördjupa kunskap om natur, friluftsliv och lärande. Här deltog bland annat Martin Emtén och Mats Wejdmark. Totalt deltog 213 personer på metodfestivalerna.

Vi har märkt ett väldigt stort intresse hos pedagogerna och vi är övertygade om att deras engagemang bidragit till en ökad kunskap. Flertalet deltagare har varit SFI-lärare som uttryckt ett stort naturintresse hos sina medverkande elever. Ett ökat naturintresse bland eleverna vet vi från senare forskning är gynnsamt för ett engagemang för naturens värden och naturoård.

Utvärdering har gjorts i en enkät till 25 pedagoger som deltagit.

Uppföljning per telefon november 2022

Många projekt med naturbaserad integration samarbetar med SFI-utbildningar. Man genomför aktiviteter med eleverna och lärarna deltar. Förhoppning är ofta att lärarna ska kunna fortsätta använda naturen i undervisningen, men många beskriver också att det kan vara svårt. För att få en varaktighet krävs att SFI-lärarna fortsätter att tillämpa utomhuspedagogiken på egen hand. Projektet har därför riktat sig till lärare med fortbildning i utomhuspedagogik. Målgruppen var SFI-lärare och lärare i grundskolan. Det genomfördes seminarier med olika teman - eld, matlagning, kläder.

Det följdes upp med aktiviteter tillsammans med lärarna och deras elevgrupper.

Man arbetade tillsammans med Naturskoleföreningen som visat att utomhuspedagogik har mycket goda effekter på språk, natur, kultur och hälsa.

För att sprida kunskaper genomfördes metodfestivaler med olika teman.

Det finns ingen uppföljning av hur många SFI-lärare som använder sig av kunskaperna och tillämpar utomhuspedagogik på egen hand, men det vore intressant att veta.

Naturskolan i Umeå planerar ett nytt projekt med fokus på friluftsliv i skolan tillsammans med Naturskyddsföreningen, Naturskoleföreningen och Sportfiskarna.

Utbilda för långsiktig integration, Örebro

Syftet är att skapa en långsiktig modell för naturvägledning som integrationsverktyg.

Två personer med ursprung i Syrien respektive Albanien har med Naturskyddsföreningens hjälp utbildats till naturvägledare under 2015. I september 2015 blev de båda genom nystartsjobb anställda som naturvägledare i Örebro kommun med inriktning främst mot nyanlända immigranter. Tillsammans kunde de guida på fem språk. Insatserna riktades mot studerande vid SFI, ensamkommande barn och ungdomar, asylboenden och familjecentraler. De tolkade även vid andra kommunala naturguidningar.

Erfarenheterna från satsningen var mycket goda och man såg att det fanns ett stort behov av att utveckla verksamheten dels mot fler språk, dels i kvantitet. Verksamheten har väckt uppmärksamhet nationellt, men också i länets kommuner och andra organisationer och i flera kommuner finns nu ett önskemål om att utveckla något liknande.

Antalet nyanlända har ökat snabbt och det är viktigt att olika samhällsfunktioner bidrar till en snabb integration. Framför allt gäller det språkinläring och andra kulturyttringar, däribland den dominerande synen på naturen. Utomhuspedagogiska metoder gör det möjligt att lära sig olika saker utan att ha full tillgång till språket. Metodiken innebär snarare att man utvecklar språket som en följd av att man studerar samhället och naturen på ett konkret och handfast sätt.

Arbetet bestod inledningsvis i att skapa relationer och tillsammans med kommuner och andra aktörer i länet lägga upp planen för utbildningssatsningen. Att hitta nyckelpersoner i länets kommuner, knyta kontakter och bygga relationer som sedan utmynnade i en kommande utbildning till naturguider tog mycket tid. Folkhälsoteam, integrationsteam och kommunpersonal som arbetar med invandrare är bra kanaler för att nå invandrare. Personliga möten är viktiga för att nå intresserade invandrare. Ofta sprids informationen vidare till släktingar och vänner. Att gå via tryckt och digital information är meningslöst.

Ett koncept som kallades ”Språka mellan tallarna” togs fram, testades och genomfördes i fyra kommuner. Konceptet kan liknas vid språkcaféer förlagda i naturen, en mötesplats i naturmiljöer för svensktalande och invandrare. Utomhuspedagogik tillsammans med svensktalande är särskilt bra för personer som inte behärskar språket.

Flerspråkiga guider/projektledare är en framgångsfaktor. Under 2018 genomfördes utbildning för nya naturvägledare och de fick prova på att guida.

Under 2019 genomfördes ett seminarium tillsammans med SLU Centrum för naturvägledning (CNV), och i anslutning till detta även en tvådagars utbildning.

44 personer, omfattande 14 språk, gick utbildningen för naturvägledare, varav 19 erhölet kursintyg. Dessa kan nu genomföra natur- och kulturguidningar på andra språk.

Flera tillämpningar finns, bland annat i professionen som SFI-lärare och i nya projekt i andra kommuner. CNV har tagit fram en handledning där detta projekt ingått som ett underlag.

Svenskt Friluftsliv

Svenskt friluftsliv företräder 27 ideella friluftorganisationer, som tillsammans har närmare 1,6 miljoner medlemskap. Uppgiften är att stärka friluftslivet genom att värna allemansrätten, stärka den långsiktiga finansieringen för friluftorganisationerna samt höja friluftslivets status i samhället. Målet är att fler människor ska ha möjlighet att utöva ett aktivt friluftsliv, idag och i framtiden.

Kartläggningen listar projekt med naturbaserad integration under respektive organisation som fått verksamhetsbidrag från Svenskt Friluftsliv år 2013-2021 (bilaga 2). Sökorden är integration och nyanlända och fram till verksamhetsåret 2016 finns endast ett par träffar. Mellan 2016 och 2019 görs en särskild satsning på inkludering med utevistelse för barn och unga, naturkontakt, fysisk aktivitet, mångfald och integration. Från 2017 redovisas också hur stor del av verksamhetsbidraget som går till nyanlända. År 2017 och 2018 var andelen 34 respektive 33 procent för att sen sjunka till 21 procent 2019 och 17 procent 2020. År 2021 redovisas istället målgruppen Nya grupper och inkluderar ”alla som står långt från friluftslivet” och omfattar 26 procent.

Svenskt friluftsliv uppmärksammande redan år 2012 behovet av en satsning på ökad inkludering och genomförde ett seminarium om integrationsprojekt. Ett par organisationer arbetar också med integrationsprojekt från 2013 till 2015 med bidrag från Svenskt Friluftsliv. Det är Svenska Livräddningssällskapet, Svenska Jägareförbundet och Scouterna.

År 2016 görs en stor satsning på integrationsarbete och anslaget till Svenskt Friluftsliv ökas. Det resulterar i att flera organisationer satsar på verksamhet med fokus på nyanlända eller nya svenskar.

”2016 blev en milstolpe genom det ökade anslaget för de organisationer som tog chansen att tänka nytt och ta språnget in i framtiden genom att göra det som de är bäst på men på ett annat sätt och i ett annat område samt med annan målgrupp genom att i flera fall använda sig av andra kanaler. Det har varit ett intressant och stimulerande år med mycket glädje och bekräftelse på den betydelse som friluftslivet kan ha för många människor; att få vara någon och betyda något samt ingå i ett sammanhang.”

Flera av de stora organisationerna får bidrag för integrationsprojekt med goda resultat och som leder till metodutveckling och blir en del av organisationens verksamhet.

Tema och syfte

De organisationer som fått stöd för integrationsprojekt är Friluftsrämjandet, STF, Naturskyddsföreningen, Cykelfrämjandet, Svenska klätterförbundet, Scouterna, Sportfiskarna, Svenska Jägareförbundet, Svenska Kanotförbundet, Svenska klätterförbundet, Förbundet Skog

och Ungdom, Svenska Frisksportförbundet, Riksförbundet Sveriges 4H och Sveriges Hembygdsförbund.

Många projekt har fokus på att introducera den aktivitet som organisationen driver - cykling, scouting, jakt, fiske, klättring, paddling eller mer allmänt friluftsliv. Här erbjuder organisationerna prova-på-aktiviteter för att bidra till en aktiv fritid, bättre hälsa och nya kontakter. Syftet är ökad integration samt att hitta nya medlemmar och skapa nya arbetssätt.

Föreningarna vill bredda sin verksamhet, sin kompetens och öppna organisationen för nya grupper i samhället som medlemmar och ledare. Föreningsliv och gemensamma aktiviteter står i centrum.

Projekten syftar också till metodutveckling - ta fram nya arbetssätt inom organisationen för att nå skolan eller nya grupper i samhället

"Projektet har förankrat långsiktiga interna rutiner för ett hållbart fortsatt arbete med ökad inkludering och mångfald genom att bidra med kunskap och reflektion. Lärdomar, metoder och inspiration har delats både internt och externt."

Friluftsfrämjandets projekt Meningsfull väntan

Särskilda satsningar för nyanlända

Meningsfull väntan 2016-2019 startades för att erbjuda meningsfulla fritidsaktiviteter för de många nyanlända under de åren. Och Friluftsfrämjandets egen slutsats är att "projektet visat att naturen och friluftsliv har fantastiska förutsättningar att bidra till integration". Natur och friluftsliv bidrar till bättre hälsa, både fysiskt och psykiskt, samtidigt som deltagarna lär känna platsen och språket.

Projektets övergripande mål är att skapa sociala sammanhang, utvidga individens livsrum och bidra till en hälsosammare livsstil. Samt verka för en tillgänglig natur för alla, ökad förståelse och kunskap om allemansrätten samt förutsättningar för god hälsa genom friluftsliv.

Genom ledande eldsjälar har deltagarna fått lära känna sitt närområde, skapat nya sammanhang genom att prova på en mängd olika friluftsaktiviteter i nya miljöer. Detta har även bidragit till ett utökat nätverk och nya vänner – en viktig faktor för etablering och integration.

År 2022 fanns en del projektmedel kvar eftersom många organisationer varit tvungna att ställa in aktiviteter under pandemin. När kriget i Ukraina bröt ut föreslog en av Sveriges 4H-gårdar att de skulle erbjuda plats för flyktingar. Snart skapade flera organisationer plats och aktiviteter för de som flydde från kriget och kom till Sverige.

Delaktighet och medskapande

Efter en förstärkning av budgetanslaget 2016 görs stora satsningar på att nå nya grupper i samhället och projekten betonar ofta värdet av att inkludera målgruppen i utveckling av projekten. Samarbete och delaktighet är viktigt - att lära av varandra istället för att "lära ut" friluftsliv.

Utgångspunkten i samarbetet med nya organisationer och aktörer är att mötas, lära av varandra och utvecklas tillsammans med utgångspunkt i en bredd av erfarenheter och kunskaper.

Scouterna

Naturskyddsföreningens projekt *Schysst sommar och vinter* har tagit fasta på vikten av att rekrytera nya ledare bland tidigare deltagare för att inkludera alla i den nya verksamheten och ha förebilder som andra kan identifiera sig med.

Första steget var att rekrytera och utbilda ledare som målgruppen kunde identifiera sig med. Ledarna var ungdomar som deltagit i tidigare projekt och som därifrån fått ett starkt engagemang för naturen och friluftslivet. Dessa sökte sedan aktivt upp målgruppen genom att besöka fritidsgårdar, boenden, caféer mm. Därefter har ledarna tillsammans med deltagarna arrangerat och genomfört olika aktiviteter.

Förbundet skog och ungdoms projekt *Integration med stadsnära natur som verktyg* förändras efter hand och kommer att kallas *Skogskompisar*. Projektet får en uppföljning som finansieras av Allmänna arvsfonden.

Svenska Livräddningssällskapet driver tillsammans med Kanotförbundet och Sportfiskarna ett projekt med mentorer för att få fler ledare med utländsk bakgrund att engagera sig i friluftsliv och föreningsliv. På sikt är förhoppningen att få fler medlemmar med utländsk bakgrund. Projektet ska också ta fram en handledning som kan användas av alla organisationer i Svenskt Friluftsliv.

Målgrupp och budget

Projekten vänder sig till nya svenskar, ofta genom skolan, SFI-undervisning eller asylboende. Föreningsverksamheten är ett sätt att skapa sociala sammanhang och prova nya aktiviteter. Men målgruppen är också de redan föreningsaktiva som kan få nya kunskaper som stärker och utvecklar den egna organisationen.

Projekten i sammanställningen är tillfälliga satsningar som organisationer i Svenskt Friluftsliv valt att göra under ett eller flera år utöver sin ordinarie verksamhet. Bidraget är mellan 500 000 kr och 3 miljoner kronor per år och omfattar metodutveckling och dokumentation.

Allmänna arvsfonden

Allmänna arvsfonden är en svensk statlig fond, dit medel tillfaller från de dödsbon som inte har någon arvinge. Föreningar och andra ideella organisationer kan söka projektstöd ur fonden. I Allmänna arvsfondens databas på hemsidan finns 2304 projekt. Med sökfiter ”Integration” får man 44 träffar i november 2022. Vid en sökning med sökord ”nyanlända” får man 152 träffar och ”integration” 153 träffar. Av dem finns sex projekt som har fokus på naturbaserad integration (bilaga 3).

Det handlar om gemensamma aktiviteter i naturen, simkunnighet, stadsodling och en utbildningsmodell i natur och ledarskap. Naturen blir en mötesplats, en möjlighet till aktiv fritid och ett sätt att lära känna språk, natur och kultur. Projekten är fleråriga och budgeten anges inte, men projekten är omfattade och innehåller metodutveckling och uppföljning. Projekten är jämförbara med Svenskt Friluftslivs projekt och fyra av sex drivs också av organisationer som är medlemmar där. Aktiviteter och syfte är också liknande - skapa upplevelser och möten i naturen och utbilda nya ledare inom natur och miljö.

Projekten *Demokratiödling* och *Let's Get Out* fokuserar på att utbilda unga ledare som i sin tur kan inspirera andra. Även här bekräftas behovet av ledare inom natur och friluftsliv som talar flera språk och själva har utländsk bakgrund betonas för att skapa långsiktighet och nå nya grupper.

Exempel på integrationsprojekt med inriktning natur

Skogskompisar

Barn och familjer från olika socioekonomiska delar av östra Göteborg träffas i ett naturområde och blir ”skogskompisar”. Barnen får möta jämnåriga från närliggande bostadsområden och kommer att träffas regelbundet. Aktiviteter som orientering, vandring, fiske eller kojbygge ordnas utomhus i samarbete med det lokala föreningslivet.

Förbundet Skog och Ungdom Västra Götaland

Let's Get Out

Mångkulturella unga ledare

Projektet utvecklar en utbildningsmodell där ungdomar med olika kulturell bakgrund kan bli ledare och verkar som brobyggare för att ge barn en meningsfylld fritid och nya kontakter i naturen. Projektet skapar en utbildningsmodell i natur och ledarskap.

Friluftsfrämjandet Region Mitt

Demokratiodling

Ett stadsodlingsprojekt med fokus på demokrati för unga i Stockholms förorter. Arbetet inleds i Botkyrka. Demokrati- ledarskap- och odlarutbildning för ungdomar samt coachning och kunskap om hållbar utveckling, närmiljö, odling och samhälle. Ungdomarna blir ambassadörer för andra unga.

Studiefrämjandet Stockholm

Bidrag för att informera om allemansrätten

Naturvårdsverket fördelar medel för att sprida kunskap om allemansrätten. Bidraget har delats ut år 2017, 2018, 2020 och 2022. Det kan sökas av etablerade ideella organisationer som arbetar med natur-, miljö- eller friluftslivsfrågor. Läs mer om bidraget och fördelningen på [Naturvårdsverkets webbplats](#). Här listas projekt med naturbaserad integration (bilaga 4)

Nya svenskar är en målgrupp som prioriteras. Av bidragen för att informera om allemansrätten 2017 finns tre projekt där målgruppen är asylsökande eller SFI-elever. Det är tre utbildningsprojekt som också erbjuder aktiviteter i naturen. År 2018 är det fyra projekt för nya svenskar och två av dem handlar om att producera filmer på olika språk. År 2020 finns inga projekt som har enbart nyanlända som målgrupp.

Flera naturum har haft temadagar och kurser om allemansrätten för nyanlända och även flera kommuner t ex Finspång, Borås och Ulricehamn.

Flera andra aktörer har projekt som syftar till att sprida kunskap om allemansrätten till SFI-grupper och andra nyanlända. Skogssällskapet har ordnat kurser för nyanlända familjer och ungdomar - [Allemansrätten för nysvenskar](#)

Avslutande reflektioner

Teman som återkommer i projekten är ömsesidigt lärande, social gemenskap och metodutveckling. Här följer en genomgång av reflektioner ur redovisningarna.

Ömsesidigt lärande

Det poängteras ofta att många som kommer till Sverige har en helt annan syn på naturen. Att skog och vild natur förknippas med fara och hot. Genom friluftslivsprojekten ska nyanlända få lära sig att etablera en positiv relation till naturen. ”I naturen ska alla kunna känna sig trygga och både finna ro och rekreation liksom stimulerande och roliga aktiviteter.”

I ambitionen att ”lära ut” hur man ”ska” göra kan det glömmas bort att deltagarna också kan bidra med egna erfarenheter och kunskaper. I sammanställningen kan man se en viss förändring över tid. Projekten från 2012-2016 är mer inriktade på att visa upp den svenska naturen och allemansrätten och erbjuda nya svenskar att prova på. Det är projekt för ”de andra”.

Även om flera projekt redan tidigt hade ambitionen att utbilda ledare med utländsk bakgrund var intresset svagt och man hade svårt att nå målgruppen. Efterhand fick fler projekt fokus på delaktighet och inkludering. Det nämns ofta som en framgångsfaktor. Förenklat kan man säga att det blir fler projekt med och av deltagarna.

Utgångspunkten i samarbetet med nya organisationer och aktörer är att mötas, lära av varandra och utvecklas tillsammans med utgångspunkt i en bredd av erfarenheter och kunskaper.

Scouterna

När projekten är fleråriga växer ofta behovet av att mötas och lära av varandra och vissa projekt förändras över tid. Förbundet Skog och Ungdoms projekt *Integration med stadsnära natur som verktyg* förändras efter hand och kommer att kallas *Skogskompisar* och betonar mer av möte och ömsesidighet. Projektet får en uppföljning som finansieras av Allmänna arvsfonden.

Många LONA-projekt är inriktade på SFI-utbildning där friluftsliv används som ett sätt att lära känna platsen de är på, det svenska samhället och det svenska språket. Allt fler projekt handlar också om att fortbilda SFI-lärare för att skapa långsiktighet och försöka få fler naturvägledare med utländsk bakgrund. Erfarenheten visar att det är viktigt för lärandet att möta naturvägledare som man kan känna igen sig i.

Social gemenskap

Ett viktigt gemensamt syfte för många projekt är den sociala gemenskapen. Att bli en del av ett sammanhang, lära känna människor, platser och språk.

Naturen blir en mötesplats och att mötas ute skapar andra förutsättningar - mer skratt och möjlighet att prova och visa olika färdigheter. Det främjar jämlikhet och stärker känslan av att lära av varandra.

Projektets övergripande mål är att skapa sociala sammanhang, utvidga individers livsrum och bidra till en hälsosammare livsstil.

Genom ledande eldsjälar har deltagarna fått lära känna sitt närområde, skapat nya sammanhang genom att prova på en mängd olika friluftsföraktiviteter i nya miljöer. Detta har även bidragit till ett utökat nätverk och nya vänner – en viktig faktor för etablering och integration.

Meningsfull väntan, Friluftsförämjandet

Många projekt syftar till att engagera nya föreningsaktiva eller skapa nya föreningar.

I Naturskyddsföreningens verksamhet *Schysst sommar* som genomförts på flera platser arbetade man med att ta vara på deltagarnas egna engagemang och försökte få dem att engagera sig och bli så kallade naturambassadörer. Det är en idé som återfinns i flera av projekten i sammanställningen.

När Naturskyddsföreningen i Örebro län år 2015 gjorde en satsning på att utbilda naturvägledare som hade utländsk bakgrund blev det också början på ett annat sätt att tänka kring deltagande, dialog och medskapande. Fler projekt på senare år betonar vikten av att målgruppen är mer aktiv och skapar projekten tillsammans. Och flera projekt har fokus just på att utbilda naturvägledare. Efter 2016 betonas delaktighet och medskapande alltmer. Både genom att förbereda projekten tillsammans för att nå målgruppen och genom att utbilda SFI-lärare och andra pedagoger som kan leda fler grupper och göra naturupplevelser till en del av integrationsarbetet på lång sikt. I många projekt samarbetar kommunen med föreningslivet och kontakten med föreningar och möjligheten att delta betonas som en framgångsfaktor.

Metodutveckling

I många av projekten är metodutveckling ett syfte och de större projekten innehåller alltid ett uttalat mål om att etablera nya arbetssätt och förbättra organisationens, föreningens eller kommunens möjlighet att bidra till integration genom ökad kunskap om natur och friluftsliv. Eftersom det inte finns en utvärdering av resultatet på längre sikt är det svårt att veta i vilken utsträckning man lyckats.

Friluftsförorganisationerna har ofta ett eget intresse av att hitta nya vägar i arbetet för att nå nya aktiva medlemmar och ledare. I många rörelser är utlandsfödda underrepresenterade.

Omvärlden förändras

Projektens utformning och innehåll påverkas av olika faktorer. När många flyktingar kom till Sverige 2015-2018 skapades också många projekt för att möta behovet av både fritidsaktiviteter, språkträning och jobbskapande projekt. Det fanns också ett behov av att utveckla kommuner och verksamheter genom att ta vara på ny arbetskraft och få människor att vilja stanna på den plats de först placerats på. Målgruppen i många projekt var just ”nyanlända”. Under Covid-19-pandemin förändrades läget helt. Det kom färre flyktingar och en del aktiviteter ställdes in på grund av smittrisk. Dessutom sökte sig många ovana besökare ut i naturen. När aktiviteterna återupptogs skapades projekt där personer med utländsk bakgrund ofta ingick i begreppet ”alla ovana naturbesökare”, ”långtidsarbetslösa” eller alla boende i ett särskilt område. Att fler projekt vänder sig till ”alla” kan också vara ett sätt att motverka föreställningen om ”vi” och ”dem”.

Svenskt Friluftsliv gjorde en särskilt satsning på ”nya svenskar” från 2016 och det resulterade i många projekt för och med målgruppen. I årsredovisningen angavs också hur stor del av anslaget som gått till nyanlända. Men från år 2021 införs nya grupper och ”nya svenskar” ingår istället i målgruppen ”alla som står långt från friluftslivet”.

Erfarenheter

Förberedelser och förankring lyfts fram som framgångsfaktorer. Det tar tid, men är helt avgörande för om projektet når sin målgrupp och blir bra. Delaktighet och aktivt föreningsliv är också viktigt. Det gäller att hitta bra nyckelpersoner med goda språkkunskaper. Om projekt ska bli långsiktiga är det viktigt att utbilda nya ledare med utländsk bakgrund och fortbilda SFI-lärare. En annan framgångsfaktor är att vara öppna för att lära av varandra. Aktiviteter i naturen skapar möjlighet att mötas på ett nytt sätt där formella kunskaper inte är lika viktiga.

De hinder som man mött har varit svårighet att nå målgruppen och att kommunikationen mellan olika förvaltningar i kommunen har varit dålig. Projekten blir ofta beroende av enskilda medarbetare och det är svårt och tidskrävande att förändra arbetssätt. Sjukdom och hög arbetsbelastning kan också göra att projekt prioriteras bort.

Covid-19-pandemin blev ett hinder för många projekt, medan andra kunde fortsätta just för att det byggde på aktiviteter utomhus. Planering med skolor måste ske långt i förväg, eftersom de har fast planering för hela läsåret.

Flera projekt erbjuder fortbildning för SFI-lärare för att de ska kunna gå ut i naturen med sina elever, men uppföljning visar att det kan vara svårt att genomföra.

Slutsatser

Enligt redovisningarna i LONA-registret är de allra flesta nöjda med natur och friluftsliv som tema i olika integrationsprojekt. Deltagarna uppges vara nöjda och många skriver att det är tacksamt att närma sig det svenska samhället och språket genom natur och friluftsliv.

Allemansrätt och friluftsliv har varit ett uppskattat inslag i SFI-utbildningar, introduktionsklasser och som aktivitet på asylboenden. Även redovisningarna till Svenskt Friluftsliv visar positiva resultat. Det är också tydligt att förändringar i omvärlden påverkar inriktningen av projekt och att extra satsningar ger resultat.

I redovisningar och samtal konstateras att det är viktigt att hitta bra och nya samarbeten och samarbetsformer för naturbaserade integrationsprojekt, och att arbeta med delaktighet, dialog och inkludering. Det är också viktigt att förankra arbetet inom den egna organisationen samt sprida erfarenheter och metoder vidare. En annan slutsats är att det behövs fler ledare med utländsk bakgrund inom området natur och friluftsliv.

De teman som tas upp i genomgången är ömsesidigt lärande, social gemenskap och metodutveckling. Det betonas allt mer att deltagarnas egna erfarenheter, kunskaper och intresse ska tas tillvara. Ett annat gemensamt syfte för många projekt är den sociala gemenskapen - att bli en del av ett sammanhang, lära känna människor, platser och språk. Naturen som mötesplats.

Många projekt drivs tillsammans med SFI och aktiviteterna uppskattas. Här finns också ett behov av fortbildning av lärare och uppdaterat material. Mot bakgrund av det skulle det vara bra om allemansrätt och friluftsliv blev en del av SFIs kursplan och ingick i den samhällsorientering som alla får. Det skulle också behövas gemensamma riktlinjer och arbetssätt att förhålla sig till när det gäller naturbaserad integration samt en spridning av goda exempel.

Samtidigt som många är positiva till projekten visar genomgången att det är svårt att etablera nya metoder och att aktiviteterna upphör efter projektiden. Flera kommuner har sökt och fått bidrag för att utveckla uppföljningar av projekt. Men även om projekten inte blir permanent verksamhet är de viktiga för att ta tillvara idéer och engagemang och tillgodose behov som den vanliga verksamheten i kommun eller annan organisation inte kan möta. Många pekar också på att projekt ger ringar på vattnet som inte går att utvärdera. Det skapas nya upplevelser och erfarenheter som människor tar med sig både privat och i yrkeslivet.

Citat från LONA-projekt

Vid utvärdering har SFI-lärarna varit positiva och även deras elever. Projektet ska spridas till alla SFI-utbildningar i Västerås

Västerås

Friluftsliv ska vara ett starkt och bidragande verktyg för lyckad integration i kommunen.

Motala

Vi avser också att med tiden utveckla friluftsverksamheten till en regelrätt utbildning i naturguidning, alternativt eget företagande i naturnära näringar, gärna i form av arbetsintegrerande sociala företag.

Hässleholm

Erfarenheterna hittills är mycket goda och det finns ett stort behov av att utveckla verksamheten dels mot fler språk, dels i kvantitet. Verksamheten har väckt uppmärksamhet och i flera kommuner finns nu ett önskemål om att utveckla något liknande.

Örebro

Som reflektion kring projektets upplägg och genomförande kan sägas att naturen är ett ämne som verkligen är i behov av att lyftas bland våra ungdomar och personer med utländsk bakgrund. Många i projektets målgrupper vistas mycket sällan i naturen - vill inte, törs inte, får inte eller har aldrig reflekterat över att man kan. Det krävs ett stort engagemang för att skapa förutsättningar för dessa personer att skapa sig en positiv bild av naturen. I många familjer har detta förhållningssätt gått i generationer och alla åldrar påverkas.

Norrköping

Projektets erfarenhet är att aktiviteterna måste ske med ett stort mått av ödmjukhet för deltagarnas tidigare erfarenheter, upplevelser och kunskaper. Det är viktigt att respektera olika eventuella rädslor.

Norrtälje

När det gäller gruppen nya svenskar finns en fantastisk nyfikenhet och lust att lära och upptäcka mer om vår natur.

Norrköping

Alla bilder kommer från databas LONA